

2017 -10- 30

u.PCP/411

Warszawa, dnia 25 października 2017 r.

Proszę włączyć do prac Komisji nad petycją g. 11. 2017 r.

Sz. P.

Robert Mamątow

Przewodniczący Komisji Praw Człowieka,

Praworządności i Petycji

Senat Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę w przedmiocie rozwiązań zaproponowanych w Petycji „Stop alienacji rodzicielskiej”

Pismem z dnia 28 września 2017 roku Przewodniczący Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji zwrócił się do Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie treści zawartych w Petycji „Stop alienacji rodzicielskiej”. Autorzy petycji wnoszą o:

- wprowadzenie sankcji karnych za utrudnianie lub uniemożliwianie wykonywania kontaktów lub opieki nad małoletnim (w tym mających charakter incydentalny),
- automatyczne orzekanie opieki naprzemiennnej w sytuacji gdy rodzice nie mogą porozumieć się co do sposobu sprawowania pieczy nad dzieckiem,
- zobowiązanie sądu do udzielania zabezpieczenia w ten sposób, że na czas toczącego się postępowania będą sprawowali opiekę naprzemienną nad dzieckiem.

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę pozytywnie ocenia stosowanie instytucji opieki naprzemiennnej w sytuacji gdy rodzice współdziałają w sprawach dziecka. Istotne jest aby rodzice opracowali plan wychowawczy, reprezentowali spójne poglądy wychowawcze i nie narażali dziecka na uciążliwości związane ze zmianą otoczenia. W każdej sprawie o orzeczenie opieki naprzemiennnej, jeżeli rozwój dziecka na to pozwala, Sąd powinien wysłuchać dziecko tj. poznać jego ocenę sytuacji i preferencje.

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę podziela opinię, że problemu alienacji rodzicielskiej i egzekwowania kontaktów z dzieckiem nie da się rozwiązać wyłącznie poprzez wprowadzenie zmian w prawie i wprowadzenie sankcji karnych.

Warto zauważyć, że termin opieka naprzemienna nie pojawia się nigdzie w treści Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Ministerstwo Sprawiedliwości zwraca uwagę, że o tym czy mamy do czynienia z opieką naprzemienną decyduje każdorazowo treść orzeczenia wydanego w oparciu o art. 58 § 1a k.r.o. lub art. 107 § 2 k.r.o. Piecza naprzemienna jest realizowana w sytuacji, gdy:

- sąd pozostawiając obojgu rodzicom pełną władzę rodzicielską określa, że dziecko będzie zamieszkiwało z każdym z rodziców w powtarzających się okresach,
- sąd pozostawiając obojgu rodzicom pełną władzę rodzicielską ustala wykonywanie kontaktów jednego rodzica w taki sposób, że dziecko przebywa u każdego z rodziców w powtarzających się okresach,
- rodzice pozostający w rozłączeniu dokonali bez udziału sądu zgodnych ustaleń, na podstawie których dziecko przebywa u każdego z nich w powtarzających się okresach¹.

Zgodnie z obecną konstrukcją art. 58 i art. 107 k.r.o., to w pierwszej kolejności sami rodzice decydują o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem. Również w braku porozumienia między rodzicami, mając na uwadze dobro dziecka i prawo do wychowywania przez oboje rodziców, sąd może rozstrzygnąć o wspólnym wykonywaniu władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem. Obecnie obowiązujące przepisy prawne stwarzają narzędzia, które pozwalają ukształtować sprawowanie pieczy nad dzieckiem w sposób o jaki wnoszą autorzy petycji. Sąd ma obowiązek orzec pieczę naprzemienną w przypadku zgodnego porozumienia rodziców w tym zakresie oraz może orzec pieczę naprzemienną na wniosek jednego rodzica gdy sprawowanie opieki w tej formie jest zgodne z dobrem dziecka.

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę wyraża stanowisko, zgodnie z którym zobowiązanie sądu do automatycznego orzekania pieczy naprzemiennnej na wniosek jednego rodzica, pomimo braku porozumienia oraz trwającego konfliktu, stanowi zagrożenie dla dobra dziecka.

W literaturze podkreśla się, że opieka naprzemienna powinna być orzekana wyłącznie gdy rodzice nie pozostają ze sobą w konflikcie tj. prezentują w miarę jednolity i spójny system wychowawczy, są zdolni uzgadniać szczegóły dotyczące codziennych czynności. Podkreśla się również, że rodzice powinni mieszkać blisko siebie, tak aby dziecko nie musiało zmieniać środowiska wychowawczego. Ważne jest również aby potrafili zadbać o stworzenie pozytywnej atmosfery przy przekazywaniu sobie dziecka, mieli do siebie zaufanie, szanowali i doceniali więzi pomiędzy dzieckiem a drugim rodzicem². Oprócz wysokiego poziomu konfliktu, wśród okoliczności niesprzyjających orzekaniu pieczy naprzemiennnej wskazuje się: wysoki poziom gniewu w stosunku do drugiego rodzica powiązany z przekonaniem o konieczności jego ukarania, przekonanie, że drugi rodzic jest zły oraz niezdolność do rozdzielenia własnych uczuć od odczuć i przekonań dziecka³.

Wprowadzenie obowiązku automatycznego orzekania opieki naprzemiennnej na wniosek jednego z rodziców

1 Odpowiedź Ministra Sprawiedliwości z dnia 23.06.2017 r. , DL-I-053-8/17.

2 Tak A. Czerederecka, Rozstrzyganie o kwestiach związanych ze sprawowaniem władzy rodzicielskiej i uregulowaniem kontaktów z dziećmi – refleksje psychologa, RiP 26-27/2013, s. 95.

3 Por. M. Domański, Orzekanie o pieczy naprzemiennnej w wyrokach rozwodowych, Warszawa 2015, s. 23.

wydaje się szczególnie niepokojące w sytuacji gdy rodzice mieszkają w różnych miejscowościach. Przyjęcie takiego rozwiązania doprowadziłoby do sytuacji, w której dziecko zostaje zmuszone do cyklicznego zmieniania środowiska wychowawczego, szkolnego, rówieśniczego. Rozwiązania zaproponowane w Petycji zaprzeczają koncepcji podmiotowego traktowania dziecka, które staje się przedmiotem w relacjach pomiędzy skonfliktowanymi rodzicami. Z badań przeprowadzonych przez M. Domańskiego wynika, że w przypadku orzekania pieczy naprzemiennej zasadą jest, że to dziecko zmienia miejsce zamieszkania. Sytuacja odwrotna, gdy to rodzice mieli zmieniać miejsce zamieszkania wystąpiła tylko w jednym przypadku⁴.

Niepokojące wydaje się, że autorzy Petycji nie odnieśli się w żaden sposób do konieczności ustalenia zdania dziecka w sprawie orzeczenia pieczy naprzemiennej. Zgodnie z art. 216¹ k.p.c. sąd w sprawach dotyczących osoby małoletniego dziecka wysłucha je, jeżeli jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwala.

Również w rekomendacjach Europejskiej Komisji Prawa Rodzinnego zwraca się uwagę, że realizowanie opieki naprzemiennej wymaga porozumienia rodzicielskiego. Zgodnie z zasadą 3.20 ust. 2 „Dziecko może przebywać naprzemiennie u osób którym przysługuje władza rodzicielska stosownie do porozumienia (rodzicielskiego) zaakceptowanego przez właściwą władzę albo na podstawie decyzji tej władzy”. Cytowana zasada wskazuje na doniosłe znaczenie porozumienia rodziców.

Krytycznie należy odnieść się również do propozycji wprowadzenia sankcji karnych za utrudnianie lub uniemożliwianie wykonywania kontaktów lub opieki nad małoletnim (w tym mających charakter incydentalny). Obecnie prawo dysponuje różnymi środkami dyscyplinującymi, które można zastosować w przypadku utrudniania kontaktów np. mediacje, nadzór kuratora, odpowiedzialność finansowa za niewykonywanie postanowienia o kontaktach, zwrot wydatków poniesionych w związku z przygotowaniem kontaktu, kierowanie rodziców na terapię aby uświadomić im potrzeby dziecka. W celu skuteczniejszej realizacji postanowień sądowych należy skupić się na wzbogaceniu mechanizmów pojednawczego rozwiązywania konfliktów pomiędzy rodzicami. Niezwykle ważne wydaje się stworzenie sieci placówek, które specjalizowałyby się w prowadzeniu kontaktów i udostępniały pomieszczenia do ich odbywania. Zapewnienie bezpiecznych warunków pomogłoby dziecku nawiązać więź emocjonalną z rodzicem. W przygotowanie kontaktu i jego późniejsze omówienie mógłby włączyć się psycholog, pedagog, mediator. Niezwykle ważne wydaje się prowadzenie szeroko zakrojonych działań informacyjnych i kampanii społecznych uświadamiających problem alienacji rodzicielskiej.

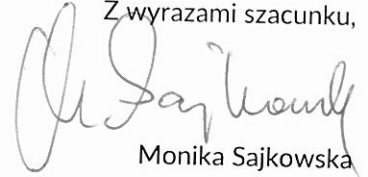
Podsumowując, warunkiem orzekania pieczy naprzemiennej powinno być współdziałanie rodziców, a automatyczne korzystanie z takiej formy w przypadku, gdy rodzice są ze sobą skonfliktowani, jest sprzeczne

---

⁴ Za M. Domański, Orzekanie o pieczy naprzemiennej w wyrokach rozwodowych, Warszawa 2015, s. 63.

z dobrem dziecka. Uwagi przedstawione przez autorów Petycji powinny inspirować do przeciwdziałania problemowi alienacji rodzicielskiej poprzez stworzenie i wdrożenie działań profilaktycznych, informacyjnych oraz wzbogacenie mechanizmów pojednawczego rozwiązywania konfliktów pomiędzy rodzicami.

Z wyrazami szacunku,

Monika Sajkowska

Prezesa Zarządu

Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę